

Değerler Eğitimi Açısından Türk Halk Müziği ve Halk Ozanları: Neşet Ertaş, Âşık Mahsuni Şerif, Âşık Veysel ve Özay Gönüm Bağlamında Bir İnceleme

MUHAMMED TURHAN

Fırat Üniversitesi

ÖNER KOVA

Fırat Üniversitesi

Özet: Bu çalışmanın genel amacı; Türk Halk Müziğini ve halk ozanlarını değerler eğitimi açısından incelemektir. Araştırma kültür analizi desenindedir. Halk ozanlarımızdan Neşet Ertaş, Âşık Mahsuni Şerif, Âşık Veysel ve Özay Gönüm'ün seçilen toplam 17 eseri içerdikleri değerler bakımından incelenmiş ve bu bağlamda halk müziğinin ve halk ozanlarının değerler eğitiminde kullanılabilirliği tartışılmıştır. İncelenen eserlerin adalet, saygı, sevgi, dürüstlük, doğruluk, sosyal içerme, hoşgörü, mertlik, hümanizm, bilime değer verme ve birlik-beraberlik gibi değerleri etkileyici şekilde vurguladığı görülmüştür. Çalışmada, halk müziğinin değerler eğitiminde kullanılabiliceği ve bu konuda daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Değerler Eğitimi, Değerler, Türk Halk Müziği, Halk Ozanları.

Abstract: The main aim of this study is to examine Turkish folk music and folk poets in terms of values education. Research design of the study is culture analysis. A total of 17 selected folk songs of Neşet Ertaş, Aşık Mahzuni Şerif, Aşık Veysel and Özay Gönlüm were examined in terms of values and in this context the availability of folk music and folk poets for values education was discussed. The study showed that folk songs emphasize values as justice, respect, affection, honesty, integrity, social inclusion, tolerance, humanism, valuing science and unity-togetherness. Consequently, folk music can be used for values education and more research is needed on this issue.

Keywords: Values Education, Values, Turkish Folk Music, Folk Poets.

Problem Durumu

Eğitimin duyuşsal boyutu içerisinde yer alan değerler eğitimi, insan olmamızdan kaynaklanan davranışları, duyguları, tavırları ve tutumları kazandırmayı amaçlamaktadır. Toplumsal roller, kişilerarası ilişkiler, kabul edici ve yardım edici davranışlar ve evrensel değerler gibi konular değerler eğitimi içinde yer almaktadır. Değerler eğitimi, formal eğitim içerisinde yer alan derslerdeki konuların öğretiminden farklı unsurlar içermektedir. Çünkü değerler eğitimi, bireylerin sınıf içi etkinlik ve uygulamalara katılmasının ötesinde gün içerisindeki bütün yaşantılarını ilgilendirmektedir. Bu nedenle, değerler eğitiminde yeni anlayış ve yöntemlerin uygulanması büyük önem taşımaktadır. Ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde, değerlerin bireylere kazandırılmasında kullanılacak öğretim yöntemleri, etkinlikler ve uygulamalar konusunda sınırlı sayıda araştırma olduğu görülmektedir.

Eğitimde duyuşsal hedeflerin genelde ihmal edildiği görülmektedir. Bacanlı'ya göre (2006: 15) bunun nedenleri arasında; duyuşsal hedefler konusunda uzlaşmanın zor olması, duyuşsal hedeflerin somutlaştırılmasının (işlevsel bir şekilde tanımlanmasının) zorluğu, duyuşsal hedeflerin öğretiminin uzun süreceğinin düşünülmesi, duyuşsal kazanımların alışılmış öğretim yöntemleri ve eğitim pratikleri ile kazandırılmasının zor olması, duyuşsal hedeflerin değerlendirilmesindeki güçlükler, duyuşsal hedeflerin değerlendirilmesinin bilişsel hedeflere göre daha esnek olması ve duyuşsal hedeflerin değerlendirilmesinin alışılmış "başarı" anlayışının dışında olması yer almaktadır. Bu zorluklar, duyuşsal eğitim içerisinde yer alan değerler eğitiminde de kendini göstermektedir. Özellikle hangi öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılacağı ve öğretimin nasıl tasarlanacağı konusu yenilikçi yaklaşımlar geliştirmeyi zorunlu kılmaktadır.

Değerler eğitiminde, değer aktarımı, değer açıklama ve değer analizi gibi yöntemlerle birlikte kültürel öğelerden biri olan müziğin kullanılabilirliğinin tartışılması bu çalışmanın temel konusunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda, Türk Halk Müziğindeki söz öğeleri ve halk ozanları değerler açısından incelenmiş ve bireylere değerleri kazandırmak için kullanılabilirliği tartışılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Türk Halk Müziğini ve halk ozanlarının hayat ve deyişlerini değerler eğitimi açısından incelemektir. Bu genel amaca ulaşabilmek için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Neşet Ertaş, Mahzuni Şerif, Aşık Veysel ve Özyay Gönlüm'ün eserleri değerler eğitimi bakımından hangi unsurları içermektedir?
2. Türk halk müziği eserlerinin değerler eğitiminde kullanılabilirliği nedir?

Yöntem

Bu çalışma, araştırma türleri açısından nitel bir araştırmadır. Araştırmanın konusu, veri toplama biçimi ve ulaşmayı hedeflediği sonuçlar açısından kültür analizi desenindedir. Yıldırım ve Şimşek'in (2006: 70) Hancock'tan aktardığına göre; kültür analizi nitel araştırma yöntemleri içerisinde bir araştırma deseni. Bu araştırma deseni, bireysel algı ve davranışın olduğu kadar toplumsal davranış, yapı, işleyiş, değerler, normlar gibi kültürel öğelerin tanımı ve analizi üzerine odaklanmaktadır.

Çalışmada, Neşet Ertaş, Mahsuni Şerif, Aşık Veysel ve Özyay Gönlüm'ün toplam 17 eseri seçilmiştir. Bu eserler betimsel olarak analiz edilmiş ve evrensel değerler ve değerler eğitimi bağlamında incelenmiştir. Araştırmada, doküman analizi yöntemi kullanılmıştır.

Neşet Ertaş

Neşet Ertaş Halk Müziğimize kaynaklık eden, Orta Anadolu müzik kültürünün yaşayan en önemli temsilcisi ve bir çok eseri "Türk Halk Müziği" ifadesiyle bütünleşmiş bir halk ozanıdır. Bu başlık altında Neşet Ertaş'ın hayatı ve beslendiği kaynaklar incelendikten sonra eserlerinde vurgulanan değerler incelenmiştir.

Hayatı ve Beslendiği Kaynaklar

Neşet Ertaş 1938 yılında Çiçekdağı'na bağlı eski adıyla ABDALLAR yeni adıyla GIRTILLAR köyünde doğdu. 7 kardeşi olan Neşet Ertaş ailenin 2. çocuğudur ve kardeşlerinden müzikle ilgilenen yoktur. 5-6 yaşlarında bağlama ve keman çalmaya bağlayan Neşet Ertaş babası Muharrem Ertaş ile birlikte gittikleri düğünlerde babasına kemanla eşlik ediyordu. Geçimlerini düğünlerde aldıkları paralardan temin eden Ertaş'lar birlikte 8 yıl Kırşehir, Nevşehir, Niğde, Kırıkkale, Keskin, Yerköy, Kayseri, Yozgat ve köylerini gezerek bu işi sürdürdüler. Neşet Ertaş bu işlerle uğraşmaktan okula da hiç gidememiştir (Tokel, 2004: 26-27; Türkü Sitesi, 2011).

14 yaşında çalışmak için İstanbul'a gelen Neşet Ertaş'ın iş bulması kolay olmaz. Uzun bir süre iş arayan ve karın tokluğuna çalışmaya bile razı olan Neşet Ertaş, sonunda Şençalar plağa gelir. Burada Kadri Şençalar Ertaş'ı dinler ve çok beğenir. İlk plağı burada piyasaya çıkar. Bu sırada Beyoğlu'nda gazinoda sahneye çıkmaktadır. Daha sonra Ankara'ya gelen Neşet Ertaş, Leyla isminde bir kızla tanışır ve evlenir. İki kız ve bir erkek çocukları olur. 1962'de İzmir Narlıdere'de askerliğini yapan Neşet Ertaş askerlik dönüşünde Leyla Ertaş ile süren 7 yıllık evliliğini bitirip ayrılır. Plak üzerine plak yapan Neşet Ertaş konserleriyle de bir çok şehri 6-7 defa gezer. Beste ve plaklarıyla çok meşhur olan Neşet Ertaş her yerde aranan bir sanatçı olmuştur. 1978 yılında parmakları felç olan sanatçı, Müzisyenlikten başka mesleği olmadığı için işsiz ve parasız kalır. Çok perişan bir hale gelen Neşet Ertaş tedavi olacak parayı dahi bulamaz. Çareyi 1979'da Almanya'da bulunan kardeşinin yanına gitmekte bulan Neşet Ertaş, tedavisini de orada yaptırır. Eşinin yanında olan 3 çocuğunu da daha sonra yanına aldırın sanatçı mesleğine de Almanya'da tekrar başlar. Türklerin bulunduğu yerlerde gazino ve düğün salonlarında çalıp söyler. Ozanımız halen Almanya'da yaşamını sürdürmektedir (Türkü Sitesi, 2011).

Neşet Ertaş'ın Eserlerinin Değerler Açısından İncelenmesi

Tablo 1'de Neşet Ertaş'ın seçilen 6 eseri ve bu eserlerin içerdiği değerler görülmektedir.

Tablo 1. Neşet Ertaş'ın Seçilen Eserlerinin Değerler Açısından İncelenmesi

ESER	DEĞERLER
Gel Sevelim	İnsan sevgisi, saygı, hoşgörü
Dinek Dağı	Adalet, dostluk ve sevgi, mertlik, özveri ve diğergamlık, vefa
Dinle Sana Bir Sözüm Var	Eşitlik, adalet, ahlak, sosyal içerme
İki Büyük Nimetim Var	Anne sevgisi, eş sevgisi, vefa
İkilik Noktası Çıksın Aradan	Eşitlik, adalet, ayrımcılık yapmamak, birlik-beraberlik, doğruluk-dürüstlük
Zamana Uymasını Bil	Bilime değer verme, açık fikirli olma

Tablo 1 incelendiğinde Neşet Ertaş'ın seçilen eserlerinde çok çeşitli değerlerin vurgulandığı görülmektedir. Ertaş'ın Gel Sevelim adlı eserinde insan sevgisi, saygı ve hoşgörü değerlerinin güçlü şekilde vurgulandığı görülmektedir. Dinek Dağı, Dinle Sana Bir Sözüm Var ve İkilik Noktası Çıksın Aradan isimli eserlerinde ise eşitlik, adalet, sosyal içerme, birlik ve beraberlik değerlerinin işlendiği göze çarpmaktadır. Ayrıca İki Büyük Nimetim Var" isimli eserinde ise kültürümüzde önemli bir yeri olan anne sevgisi ve eş sevgisi değerleri işlenmektedir. Bunun yanında Zaman Uymasını Bil isimli eserde bilime değer verme ve açık fikirli olma gibi değerler yer almaktadır.

Neşet Ertaş'ın eserlerinde yer alan değerler zengin bir içerik göstermektedir. Eserin gerek ulusal ve gerekse evrensel değerleri yansıttığı ve bunları etkileyici ve duygusal bir şekilde işlediği görülmektedir.

Aşık Mahzuni Şerif

Aşık Mahzuni Şerif Anadolu halk ozanlığının en önemli isimlerinden biridir. Söz ve besteleri pek çok sanatçı tarafından sıklıkla kullanılmıştır. Eserlerinde kullandığı dil, vurgular ve söz öğeleri bakımından bir halk eğitimcisi olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle bütün eserleri değerli bir ozanımızdır.

Hayatı ve Beslendiği Kaynaklar

Asıl adı Şerif Çırık olan Mahzuni Şerif, 1943 yılında Kahramanmaraş'ın şimdilerde Afşin, o yıllarda ise Elbistan'a bağlı Berçenek Köyünde doğmuştur. Mahzuni Şerif'in büyük dedesi Seyyid

Mehmet'in türbesinin bulunduğu Hasan Köyü, 1800'lü yılların ortasında Sünniliği seçmiştir. Seyyid Mehmed'in ölümünden sonra aile iki kola ayrılmış; bir kol, o dönemde Afşin'e bağlı olan Berçenek'e yerleşerek Alevi inancını sürdürmüş, diğer kol ise Hasanköy' de kalarak Sünni inancı benimsemiştir. Kendi ifadesine göre Ağuçan Ocağı'na bağlı Cerit Türkmenlerindedir. Sülalesi sonradan Cırıklı adını almıştır. Ceritler, Oğuzların Avşar boyuna mensupturlar. Kahramanmaraş'ın Afşin İlçesi'nin Berçenek Köyü'nde (şu anda ismi Tarlacık köyü) dünyaya geldi. 1955 yılında, sonradan Ankara'ya nakledilen Mersin Astsubay Okulu'na kaydoldu. 1960'ta eşi Suna'yı kaçırdı ve 6 ay köyünde kaldı. Bu sırada okulu Balıkesir'e nakledildi. Okul komutanının çabası ile yeniden okula dönen Aşık Mahzuni, 6 ay devamsızlık yaptığına ilişkin bir ihbar üzerine okuldan atılınca yeniden köyüne döndü. 1964 yılında ilk plağı ile müzik piyasasına girdi. Bir süre Gaziantep'te ikamet ettikten sonra Ankara'ya taşındı. 1989-1991 yılları arasında Halk Ozanları Federasyonu tarafından Dünya'nın en büyük 3 ozanı arasında gösterildi. 2001'in başlarında rahatsızlanarak, kalp ve solunum yetmezliği nedeniyle, JFK Hospital'da yoğun bakım altına alındı. Mayıs ayında taburcu edildi. 17 Mayıs 2002 tarihinde, evli, sekiz çocuk, dört torun sahibi olan Mahsuni Şerif 60'lı yaşlarında Almanya'nın Köln şehrinde vefat etti (Wikipedia, 2011).

12 yaşından itibaren amcası Aşık Fezali (Behlül Baba)'den saz çalmayı öğrenen Şerif Çırık, Alevi yol ve erkanı ile tasavvuf bilgisini Şakir ve Cırık Baba'dan öğrenmiştir. Cırık Baba, saz çalıp nefesler de söyleyen bu kara kuru mahcup delikanlıya "Mahzuni" mahlasını vermiştir. Şerif Çırık bir yandan Mahzuni mahlasıyla deyişler çalıp söylerken bir yandan da Mersin'de Astsubay Okuluna devam eder. 1960 yılında Ankara Ordu Donatım Teknik Okulu'na devam eden Aşık Mahzuni, sonunda ordudan kendini kovdurtarak istediği yaşam biçimine kavuşmuştur. Artık Mahzuni'nin mekanı ozanların buluştuğu muhabbet sofralarıdır. Ankara'da elinde sazı sık sık usta aşıkların sofralarına konuk olur. İsmi yeni yeni duyurduğu yıllarda Aşık Veysel ve diğer ünlü ozanlar, büyük bir kitle tarafından tanınıyordu. Mahzuni Şerif, ilk plağı "İşte Gidiyorum Çeşmi Siyahım"ı yaptığı 1967 yılında henüz yirmili yaşlarının başındaydı (Kalkan, 1991: 489; Wikipedia, 2011).

Aşık Mahzuni Şerif'in Eserlerinin Değerler Açısından İncelenmesi

Tablo 2'de Âşık Mahzuni Şerif'in seçilen 4 eseri ve bu eserlerin içerdiği değerler yer almaktadır.

Tablo 2. Âşık Mahzuni Şerif'in Seçilen Eserlerinin Değerler Açısından İncelenmesi

ESER	DEĞERLER
Güzel Şey	Alçakgönüllülük, kâmil insan olmak, doğruluk-dürüstlük, dostluk-arkadaşlık
Tersname	Birlik-beraberlik, komşuya yardım, doğruluk-dürüstlük, misafirperverlik, büyüklere saygı
Bir Kurultayda	Dostluk, birlik-beraberlik, barış, insan sevgisi, iyilik yapmak
Barışa Çağrı	Barış, birlik-beraberlik, insan sevgisi, vatan-millet sevgisi

Tablo 2 incelendiğinde Aşık Mahzuni Şerif'in seçilen 4 eserinde ağırlıklı olarak toplumsal değerlerimizin vurgulandığı görülmektedir. Mahzuni'nin Güzel Şey ve Tersname isimli eserlerinde doğruluk-dürüstlük, alçakgönüllülük, dostluk-arkadaşlık, büyüklere saygı, birlik-beraberlik ve toplum olarak temel değerlerimizden biri olan misafirperverlik duygusal ve etkileyici bir şekilde işlenmektedir. Bir Kurultayda ve Barışa Çağrı isimli eserlerinde ise barış, insan sevgisi, birlik-beraberlik ve vatan-millet sevgisi gibi değerler yer almaktadır.

Aşık Veysel

Hayatı ve Beslendiği Kaynaklar

Veysel Şatıroğlu, 1894'te Sivas'ın Şarkışla ilçesine bağlı Sivrialan köyünde dünyaya geldi. Veysel'in dünyaya geliş öyküsü, Anadolu köylerinde hemen birçok çocuğun yaşadığı olağan bir doğum biçimidir. Ama, bugün özellikle dışarıdan bakanlar için ilginçtir, olağandırdır. Anlatmak gerekirse, annesi Gülizar Ana, Sivrialan dolaylarındaki Ayıpınar merasında koyun sağmaya giderken sancısı tutmuş, oracıkta dünyaya getirmiş Veysel'i. Göbeğini de kendisi kesmiş, bir çaputa sarıp yürüye yürüye köye dönmüştür. Veysellere yörede "Şatıroğulları" derler. Babası "Karaca" lakaplı, Ahmet adında bir çiftçidir. Veysel'in dünyaya geldiği sıralar, çiçek hastalığı Sivas yöresini kasıp kavurmaktadır. Veysel'den önce, iki kız kardeşi çiçek yüzünden yaşamlarını yitirmiştir. Yedi yaşına girdiği 1901'de Sivas'ta çiçek salgını yeniden yaygınlaşır; o da yakalanır

bu hastalığa. O günleri şöyle anlatıyor: “Çiçeğe yatmadan evvel anam güzel bir entari dikmişti. Onu giyerek beni çok seven Muhsine kadına göstermeye gitmiştim. Beni sevdi. O gün çamurlu bir gündü, eve dönerken ayağım kayarak düştüm. Bir daha kalkamadım. Çiçeğe yakalanmışım... Çiçek zorlu geldi. Sol gözüme çiçek beyi çıktı. Sağ gözüme de, solun zorundan olacak, perde indi. O gün bu gündür dünya başıma zindan.” Bu düşmeden sonra Veysel’in belleğine bir de renk işler: Kırmızı. Düşerken büyük bir olasılıkla elinde sıyrık oluyor, kanıyor. Bunu eşi Gülizar Ana şöyle anlatıyor: “Bilinmez değilsin, renklerden yalnız kırmızıyı hatırladı. Gözleri gönlüne çevrilmeden önce, yani çiçek hastalığına yakalanmadan önce düşmüştü. Kan görmüştü. Kanın rengini hatırlardı yalnız. Kırmızıyı... Yeşili de elleriyle bulur ve severdi.” (Düzgün, 2008: 249; Antoloji, 2011).

Aşık Veysel ilk saz derslerini Çamşınlı Ali Ağa’dan almış, 1928’den sonra gezgin saz şairliğini başlamıştır. Ahmet Kutsi Tecer’in yakın ilgisi neticesinde şiirleri yayınlanmaya başlamış, türküleri radyolarda duyulmaya başlayan Aşık Veysel bir süre Arifiye ve Hasanoglu köy enstitülerinde halk türküsü öğretmenliği yapmıştır (Emnalar, 1998: 219).

Aşık Veysel, aşk, doğa, tasavvufi inançlar ve toplumsal gerçekleri halk şiiri geleneği içinde ustalıkla işlemiştir. Halk şiirinin dil, deyiş ve öz açısından zenginleşmesine büyük katkıda bulunmuştur. Ölümünden birkaç yıl önce şiirlerini saz eşliğinde kendi sesiyle bir uzunçalara doldurmuştur. Saz şairlerimizin son büyük ustası olarak kabul edebileceğimiz Veysel, bir başka görüntüsü ile Yunus’un devamıdır. İnsanın yapısını, toprak, su, güneş ve havaya bağlamış, toprak sevgisini temel bir öge olarak işlemiştir (Emnalar, 1998: 219).

Aşık Veysel’in Eserlerinin Değerler Açısından İncelenmesi

Veysel’in eserleri bütünsel olarak incelendiğinde her birinde eğitici ve öğretici unsurların bulunduğu dikkati çekmektedir. Ancak, bu çalışmada Aşık Veysel’in seçilmiş dört eserinde vurgulanan değerler incelenmiştir. Aşağıdaki tabloda bu eserler ve içerdiği değerler yer almaktadır.

Tablo 3. Aşık Veysel'in Seçilen Eserlerinin Değerler Açısından İncelenmesi

ESER	DEĞERLER
Aldanma Cahilin Kuru Lafına	Bilime ve gerçeğe saygı, kişisel bütünlük, hakkaniyet, doğruluk ve dürüstlük, İlim sahiplerine değer verme, kâmil insan olmak
Allah Birdir Peygamber Hak	İnsan onuruna saygı, ayrımcılık yapmamak, birlik ve beraberlik, eşitlik, sosyal adalet
Beni Hor Görme Gardaşım	Birlik-beraberlik, sosyal adalet, ayrımcılık yapmamak, insan sevgisi
Ey Hocam Karışma Hikmetullaha	Bilene değer verme, kendini geliştirme, alçakgönüllülük, çalışkanlık

Aşık Veysel'in eserlerinin çoğunluğu hem evrensel ve hem de toplumsal değerleri içermektedir. Ancak bu çalışmada Tablo 3'te yer alan 4 eseri incelenmiştir. Tablo incelendiğinde, Aldanma Cahilin Kuru Lafına ve Ey Hocam Karışma Hikmetullaha isimli eserlerde bilime ve bilene değer verme, kamil insan olma, ilim sahiplerine değer verme, kendini gerçekleştirme ve çalışkanlık gibi değerlerin vurgulandığı görülmektedir. Allah Birdir Peygamber Hak ve Beni Hor Görme Gardaşım isimli eserlerde ise ağırlıklı olarak insan onuruna saygı, eşitlik, sosyal adalet, insan sevgisi ve birlik-beraberlik gibi değerlerin işlendiği görülmektedir.

Özey Gönlüm

Hayatı ve Beslendiği Kaynaklar

Özey Gönlüm baba tarafından Denizliliydi. Babasının askeri görev aldığı Erzincan'da 1940 yılında doğdu. Küçük yaşta ağız armonikası çalarak müziğe başladı, ortaokul yıllarında keman çaldı. Bağlama çalmaya başladıktan sonra, 1965 yılında köy köy dolaşıp derlemeler yapmaya başladı. Özellikle Ege yöresinden pek çok türkü derledi. Yurttan Sesler'in kurucusu Muzaffer Sarısözen'in davetiyle Ankara Radyosu Yurttan Sesler programına misafir sanatçı olarak katılmaya başladı. Kısa bir süre M.E.B. Film ve Radyo Televizyon Merkezi'nde çalıştıktan sonra Yurttan Sesler'de "yetişmiş saz sanatçısı" olarak çalışmaya başladı. 1973'ten sonra on yıl kadar İzmir Fuarı'nda sahne aldı. Özellikle bu yıllarda şöhreti yayıldı. Pek çok 45'lik ve uzunçalara imzasını attı. Kendi derlediği ve TRT repertuarına kazandırdığı yüzlerce türküden "Çöz de al Mustafa Ali", "Sobalarında kuru meşe", "Denizli'nin horozları", "Evlerinin önü bulgur kazanı", "Avşar Beyleri", "Cemilemin gezdigi dağlar meşeli", "Tepsi tepsi

findıklar”, “Şu dağlar tepe tepe”yi bu dönemde plaklara okudu. Ama asıl satış rekorlarını “Ninenin Mektubu” plaklarıyla kırdı. Onlarca mektubu plaklara okudu. Denizli şivesi ile anlattığı bu hikâyeler ve fıkralar çok sevildi. Saz çalıp söylemenin yanına şovmenlik ve taklit yeteneğini de katmıştı (Türkçe Bilgi, 2011).

Özay Gönlüm’ün Eserlerinin Değerler Açısından İncelenmesi

Özay Gönlüm türkülere kaynak olmaktan çok türkü derleyen bir ozandır. Ancak, Özay Gönlüm ismiyle özdeşleşmiş Ninenin Mektupları özellikle toplumsal değerlerimizi vurgulaması bakımından önemlidir. Bu mektuplar, içerisinde öğütler barındırmakta ve bu öğütleri verirken örnek olaylardan yararlanmaktadır. Bu nedenle, aynı zamanda eğitici bir niteliğe sahiptir.

Bu çalışmada Ninenin Mektupları (1, 2 ve 3) analiz edilmiş ve bu analiz neticesinde bu mektupları; Evlat sevgisi, aile kurumunun kutsallığı, kadın-erkek eşitliği, tutumlu olmak, kültürümüzü korumak ve kültüre uygun yaşamak ve büyüklere saygı değerlerinin çarpıcı bir anlatımla işlendiği görülmüştür.

Türk Halk Müziği, Halk Ozanları ve Değerler Eğitimi

Değerlere eğitimi, duyuşsal davranışların kazandırılması kapsamında değerlendirilmektedir. Duyuşsal eğitim ise, geleneksel eğitim anlayışında olduğu gibi sıralı ve düzenlenmiş içeriğin öğrencilere aktarılmasından daha fazlasını ifade etmektedir. Bacanlı’ ya göre (2006: 4); okul bilgi verici işlevini gözden geçirmek durumundadır. Yani okul bilgi aktarma işlevini insancılaştırmak zorundadır. Eğitimin toplumsal işlevleri varsa, o zaman eğitim öğrencileri toplum için eğitmek zorundadır. Bu, öğrencileri bir bütün olarak (zihinsel, sosyal, psikolojik, ahlaki, duygusal) eğitmek anlamına gelir. Eğitim sadece bilişsel olursa, bu işlevini yerine getiremez. O halde, çağımızda değerlere ve geleneğe, dolayısıyla duyuşsal eğitime olan ihtiyaç yeniden canlanmaktadır.

Değerler eğitiminde, geleneksel yöntem ve teknikler tam olarak işlevsel değildir. Çünkü değerler eğitimi, farkına varma, önemine inanma ve değer verme gibi duygusal yönü ağır basan niteliklere sahiptir. Bu nedenle daha çok duyuşu ve duyguları yansıtan yöntemler kullanılmalıdır. Sosyal ve psikolojik dinamiklere hitap eden bir eğitim anlayışından hareket etmek değerler eğitimi açısından çok önemlidir.

Her milletin kendine has bir kültürü ve bu kültürü besleyen kültürel öğeleri vardır. Bu öğelerin en önemlilerinden biride müzik kültürüdür. Müzik kültürü, doğumdan ölüme kadar, bir toplumun yaşam mücadelesini, kişiler arası ilişkilerini, değerlerini, doğayla iletişimi ve duygularını ifade eden önemli bir kültürel unsurdur. Kendi kültürümüz açısından değerlendirildiğinde, Türk Halk Müziği acıları; hüznüleri, sevdaları, insan-insan, insan-doğa ve insan-diğer canlılar arasındaki ilişkileri, kısacası insana dair her şeyi halk dilinde anlatan bir kültürel varlıktır. Halk Müziği ve halk ozanları yöresel bir tavır ve üslup ile insanların duygularına tercüman olurken, halk eğitimi açısından da önemli bir işlev görmektedir. Doğru ve yanlış davranış kalıpları, değerler ve ahlak anlayışı türkülerde yansımakta ve halk müziğine ve halk ozanlarına eğlendirici ve duyguları yansıtıcı bir işlevin ötesinde yeni anlamlar yüklemektedir.

Halk ozanları gerek yaşamları ve gerekse kişilikleri bakımından özel insanlardır. Bu kişiler, sürekli halkın içinde olmuş, üzücü ve sevindirici hadiseleri halkla birlikte hissetmiş, kendi yaşamları içerisinde birçok sıkıntılar çekmişlerdir. Aslında, türkü üretmek için bu şartların oluşması gerekmektedir. Türküler ve türkülerini üretenler toplumun sosyal dinamiklerine hitap etmekte ve toplumu etkilemektedir. Bu nedenle, halk müziğinin ve halk ozanlarının değerler eğitiminde kullanılması önemli katkılar sağlayacaktır.

Sonuç ve Tartışma

Araştırmada Neşet Ertaş, Mahsuni Şerif, Aşık Veysel ve Özay Gönülüm'ün seçilen eserleri üzerinde yapılan analizlerde adalet, saygı, sevgi, dürüstlük, doğruluk, sosyal içermeye, hoşgörü, mertlik, hümanizm, bilime değer verme, doğa sevgisi ve birlik-beraberlik değerlerinin yoğun bir şekilde vurgulandığı görülmüştür. Bu değerlerin bireylere kazandırılmasında, gerek halk müziğinin ve gerekse halk ozanlarının hayatlarının ve deyişlerinin kullanılmasının önemli katkılar sağlayabileceği sonucuna varılmıştır. Ancak, Halk Müziğinin ve halk ozanlarının değerler eğitiminde kullanılması için konunun bir değerler eğitimi yöntemi olarak tanımlanmasına ve bu konuda betimsel ve deneysel araştırmalara ihtiyaç vardır.

Değerler eğitimi açısından Türk halk müziğinin ve halk ozanlarının yeri konusu özellikle üniversitelerin müzik eğitimi veren bölümlerinde işlenmeli ve konu ile ilgili araştırmaların yapılması gereklidir.

Kaynaklar

- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Türkü Sitesi (03.10.2011). *Neşet Ertaş (Garip)*. <http://www.turkuler.com/ozan/NESET.asp> adresinden indirildi.
- Antoloji. (01.10.2011). *Aşık Veysel'in Hayatı*. <http://www.antoloji.com/asik-veysel-satiroglu/hayati/> adresinden indirildi.
- Wikipedia (29.09.2011). *Mahzuni Şerif*. http://tr.wikipedia.org/wiki/Mahzuni_%C5%9Eerif adresinden indirildi.
- İlknur, M. (29.09.2011). *Mahzuni Şerif'in Yaşamı*. [http://www.mahzuniserif.net/01.\(yasami\).htm](http://www.mahzuniserif.net/01.(yasami).htm) adresinden indirildi.
- Emnalar, A. (1998). *Tüm Yönleriyle Halk Müziği ve Nazariyatı*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Bacanlı, H. (2006). *Duyuşsal Davranış Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Düzgün, D. (2008). Aşık Edebiyatı. *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı* (Editör: M. Öcal Oğuz). ss. 235-278. Ankara: Grafiker Ofset.
- Kalkan, E. (1991). *XX. Yüzyıl Türk Halk Şairleri Antolojisi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Tokel, B. B. (2004). *Neşet Ertaş Kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınevi.
- Türkçe Bilgi (27.09.2011). *Özay Gönüm Hakkında Ansiklopedik Bilgi*. http://www.turkcebilgi.com/ansiklopedi/%C3%B6zay_g%C3%B6nl%C3%BCm adresinden indirildi.

İletişim:

Muhammed TURHAN

Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Elazığ

E-posta: mturhan@firat.edu.tr